

Odbiór metafory niebinarny – nie ludzki przez osoby niebinarne w dyskusjach online

NATALIA JAGNYZIAK

Abstrakt

Tematem artykułu jest opis jednego z typów reprezentacji medialnej niebinarności w mediach. Przedmiotem analizy jest odbiór metafory „niehumanoidalnie-niebinarny”. Niebinarni bohaterowie w kulturze popularnej to najczęściej postaci nie ludzkie, np. kosmici, hybrydy. W artykule przedstawiono wyniki analizy jakościowej wypowiedzi internetowych na temat tych przedstawień. Wykazano zróżnicowanie postaw i opinii osób niebinarnych wobec tej metafory. Jest ona postrzegana zarówno pozytywnie, m.in. jako forma fantazji, punkt wyjścia do dyskusji o niebinarności, jak i negatywnie, jako przedstawianie fałszywego obrazu niebinarności.

Słowa kluczowe:

[metafora](#), [niebinarność](#), [reprezentacja medialna](#), [kultura popularna](#).

<https://doi.org/10.18778/2300-1690.26.02>

Wprowadzenie

Niebinarność to jeden z tematów wciąż stosunkowo nowych w komunikacji społecznej. Szczególną rolę w kształtowaniu sposobów rozumienia i przedstawiania niebinarności odgrywają teksty kultury popularnej oraz komunikacja w sieci. Internet staje się przestrzenią, w której osoby niebinarne mogą próbować wyzwolić się spod władzy dominujących sposobów postrzegania i traktowania płci, bywa swoistą enklawą wolności od potocznych i instytucjonalnych norm genderowych. Miejscami, w których toczą dyskusje pozwalające kształtować autoidentyfikację płciową, bardzo często są fora skupiające fanów gier, animacji czy seriali (McNabb, 2018, s. 63).

Środkiem pośredniczącym w tworzeniu samoświadomości płciowej są także przekazy kultury popularnej. Obecność osób niebinarnych w mediach, w tym mediach społecznościowych, oraz pojawianie się niebinarnych bohaterów w filmach, grach czy komiksach staje się punktem wyjścia do dyskusji i często-kroć odkrywania podobieństwa do własnych doświadczeń (Fraser, 2017). Internet daje młodym ludziom możliwość zetknięcia się z innymi niż dominujące narracjami i reprezentacjami płciowymi. To także przestrzeń poznawania i rozwijania języka, którym mogą oni opisywać swoje doświadczenia i swoją tożsamość (Cordoba, 2023; Yeadon-Lee, 2016; Van Wichelen, Dhoest 2023). Analizując funkcjonowanie osób niebinarnych w Internecie, Charlie McNabb zauważa określone konwencje, które służą użytkownikom różnych mediów społecznościowych do wyrażania własnej tożsamości lub obnażania dyskryminacji i przemocy symbolicznej. Grupy te są także przestrzenią poszukiwania wsparcia, porad; duże znaczenie ma również dzielenie się zdjęciami i twórczością (McNabb, 2018, s. 62 i nast.).

Metafory są jednym ze sposobów tworzenia wyobrażeń na temat płci (Koller, 2011;

Pérez-Hernández, 2016). Metafora służąca reprezentacji nowego lub abstrakcyjnego zjawiska to często spotykany sposób „oswajania” czegoś, co jest nieznanne lub trudne do zrozumienia (Lisowska, 2019, ss. 108–110), a niebinarność można uznać za jeden z takich właśnie fenomenów. Osoby niebinarne *nie identyfikują się ani jako kobieta, ani jako mężczyzna, lub identyfikują się jednocześnie jako kobieta i mężczyzna, lub też w jakimś okresie – jako kobieta, a w innym – jako mężczyzna, bądź też osoby te twierdzą, że nie mają żadnej tożsamości płciowej* (Ziemińska, 2020, s. 10). W kulturze popularnej jednym z wyróżniających się sposobów przedstawiania postaci niebinarnych jest metaforyczne przedstawianie ich jako postaci, które nie są ludźmi, ale na przykład kosmitami, hybrydami, czy postaciami zmiennokształtnymi. Metafory tworzą reprezentacje, czyli społeczne wyobrażenia, typowe obrazy kojarzone z daną grupą. Reprezentacje porządkują rzeczywistość, stają się zasobem powszechnej wiedzy, uczą jednostkę, jak ma się ona zachowywać z racji tego, że przynależy do jakiejś grupy i jak ma traktować innych (Trutkowski, 2000, ss. 1–10). A zatem analiza metafory „nie ludzki – niebinarny” pozwoli określić, jakie wyobrażenie na temat niebinarności może być jej efektem. Poznanie opinii osób niebinarnych na temat tej metafory pozwoli też zrozumieć, jak one same postrzegają siebie, jak chcą lub nie chcą być widziane przez innych.

W literaturze przedmiotu można napotkać analizy wytworów kultury oraz ich potencjał w prezentowaniu różnorodności płci (Dunklin, 2023; Painter, 2017). Niewiele wciąż jest prac poświęconych wprost osobom niebinarnym i sposobom ich prezentacji. Badacze obserwują zwiększającą się widoczność osób niebinarnych w kulturze popularnej (McNabb, 2018; Blanco-Fernández, Villegas-Simón, Soto-Sanfiel, 2024; Dunklin, 2023; Yeadon-Lee, 2016; Fraser, 2017). Tłumaczą to trzema czynnikami – rozwojem komunikacji internetowej i mediów

społecznościowych, co umożliwiła dzielenie się doświadczeniem i upowszechnianie wiedzy. Po drugie, odbiorcami wielu przekazów kultury popularnej są przede wszystkim młodzi ludzie, wśród których rośnie liczba osób niebinarnych, zmagających się z rozpoznaniem swojej tożsamości płciowej w młodszych wiekach niż działo się to w poprzednich pokoleniach. Po trzecie, znaczące jest także ujawnianie się celebrytów jako osoby niebinarne i ich aktywność w mediach społecznościowych.

Przedmiotem analizy, której wyniki omawiam w tym artykule, były zarówno same przedstawienia postaci niebinarnych w popkulturze, które określić można jako zaliczające się do metafory „nie ludzki – niebinarny”, jak i opinie odbiorców o tych przedstawieniach.

Założenia metodologiczne

Przedstawione tu badanie oparte jest na założeniu o kluczowej roli, jaką w procesach poznawczych odgrywają metafory (Lakoff i Johnson, 1988; Deignan, 2010; Lisowska, 2019; Tokarz, 2000). Zgodnie z teorią konceptualną metafora nie jest zabiegiem stylistycznym, ale narzędziem, które służy do zrozumienia otaczającej nas rzeczywistości, wyrażając jednocześnie określoną ideologię i tworząc bazę zbioru wspólnych, społecznych przekonań (reprezentacji społecznych). Reprezentacje odnoszą się do zjawisk czy grup społecznych, są kolektywną wiedzą, uproszczonym przedstawieniem fragmentu złożonej rzeczywistości (Trutkowski, 2000). Teoria kognitywna metafory zakłada, że część z tych wspólnotowych idei jest rozpowszechniana przez konceptualne metafory (Semino, 2008, ss. 32–33). Dlatego ich użycie niesie ze sobą określone konsekwencje. Widać to wyraźnie zwłaszcza w odniesieniu do grup marginalizowanych, a do takich należy zaliczyć osoby niebinarne. Wyobrażenia i narracje powstające na bazie metafory mogą przynosić pozytywne lub negatywne skutki dla danej grupy i sposobu,

w jaki jest traktowana przez resztę społeczeństwa. Co warto podkreślić, reprezentacje nie są statyczne i mogą zmieniać swój charakter.

Celem badania, którego wyniki przedstawiam w niniejszym artykule, było rozpoznanie i opis, jak osoby niebinarne odbierają metaforę „nie ludzki – niebinarny” i jak chciałyby być reprezentowane w mediach i popkulturze. By uzyskać pewność lub wysokie prawdopodobieństwo, że analizuję wypowiedzi takich właśnie osób, brałam pod uwagę dwa aspekty. Po pierwsze, dane, na których się skupiałam pochodziły z grup przeznaczonych dla osób niebinarnych. Po drugie, uwzględniłam komentarze, filmiki, posty czy artykuły autorstwa osób przedstawiających się jako niebinarne albo gdy taką tożsamość można było wywnioskować z treści ich wypowiedzi.

Wstępnym etapem badań było znalezienie w przekazach kultury popularnej niebinarnych bohaterów, a następnie dyskusji, które dotyczyły tych postaci. Zbierając materiał do analizy i szukając w Internecie danych zastanych, które powiązane były z analizowaną metaforą, używałam haseł takich jak: *nonbinary alien* (niebinarny kosmita), *nonbinary alien trope* (trop niebinarnego kosmita), *nonhuman-nonbinary* (nie ludzki – niebinarny), *nonbinary representation* (reprezentacja niebinarności). Wybierając dane, kierowałam się kategorią popularności filmików, komentarzy, artykułów oraz postów. Wśród znalezionych przekazów były: filmiki na portalu YouTube i komentarze pod filmikami, artykuły na różnych stronach internetowych, posty na portalu Reddit i komentarze pod nimi, posty na portalu Tumblr. Czternaście głównych przekazów i komentarzy im towarzyszących (zob. Źródła) zostało wyłonionych w kwietniu i maju 2023 roku. Na podstawie analizy treści wyselekcjonowanych przekazów sporządziłam klucz kategoryzacyjny, a następnie przyporządkowałam wypowiedzi do określonych kategorii:

1. Pozytywny odbiór postaci

2. Utożsamianie się z postaciami
3. Pragnienie stania się postacią fantastyczną
4. Tworzenie własnych nie ludzkich postaci
5. Eskapizm
6. Objaśnienie niebinarności
7. Metafora jako metoda ominięcia cenzury
8. Odczłowieczenie oraz alienacja
9. Fałszywa narracja
10. Niebinarność wynikająca z inności postaci
11. Potrzeba zróżnicowanej reprezentacji.

Większość autorów analizowanych wypowiedzi była anonimowa, nie podawała swojej tożsamości płciowej lub preferowanych form zwracania się do nich. Dlatego tłumacząc teksty z języka angielskiego na polski, starałam się unikać określania płci i używałam znaku podkreślenia („_”) w miejsce rodzajowych końcówek. Opisuując postacie fikcyjne – bohaterów popkulturowych będących nośnikami badanej metafory – miałam wiedzę na temat ich tożsamości płciowej oraz sposobów ich opisywania. Gdy postać używała zaimków *they/them* (oni/ich lub one/ich), czyli formy bezosobowej, postanowiłam użyć polskiego odpowiednika, czyli liczby mnogiej rodzaju męskiego (oni/ich), zgodnie ze wskazaniem ze strony internetowej zaimki.pl, będącej zbiorem wiedzy na temat inkluzyjnego, neutralnego płciowo języka.

„Nie ludzki – niebinarny” – bohaterowie popkultury

Jak już wspomniałam, punktem wyjścia do podjętego badania była obecność w kulturze popularnej nie ludzkich postaci niebinarnych. Pierwszą z nich jest Loki, nordycki bóg oszustwa i psot, zaadaptowany przez *Marvela* do świata komiksów, filmów i seriali *science fiction*¹. Bohater ten posiada moc zmien-

nokształności. Oznacza to, że jest w stanie zmienić swój wygląd fizyczny, głos oraz ubranie, żeby przypominać inną osobę lub zwierzę. Adaptacja serialowa sugeruje, że to właśnie ta umiejętność jest głównym powodem jego identyfikowania się jako osoby *genderfluid*². Z drugiej strony komiksy *Marvela*, na podstawie których powstało filmowe uniwersum, przedstawiają tożsamość płciową Lokiego w bardziej inkluzywny sposób. W wydaniu komiksu z 2008 roku *Thor*, Loki przybiera postać Lady Loki. Jest to wciąż ta sama postać, posiadająca taki sam umysł oraz osobowość, ale używająca zaimka ona/jej. W 2014 w komiksie *Original Sun*, ojciec Lokiego, Odyn, zwraca się do niego my „son, my daughter, and my child who is both” (mój synu, moja córko i moje dziecko, które jest obydwoma). W serii komiksowej *Loki: Agent of Asgard*, pojawia się potwierdzenie, że Loki jest zarówno panseksualny³, jak i *genderfluid*. Komiks wyjaśnia, że chociaż Loki ciągle zmienia swoją postać, pozostaje tą samą osobą, niezależnie od płci, w jakiej występuje⁴. Jednakże w każdym z tych przedstawionych przypadków, zmienność kształtu Lokiego zawsze była powiązana z jego niebinarnością.

Kolejną postacią jest FL4K, postać z gry *Borderlands 3*. Są robotem, mającym duże zamiłowanie do zwierząt, a ludzkie konstrukcje wydaje im się dziwne (Lynn, 2021). O niebinarności tej postaci świadczy kilka elementów. FL4K używają zaimków *they/them* i określają siebie jako *neither man nor woman*

2 *Genderfluid* jest to tożsamość płciowa, która nie łączy się z identyfikacją z konkretną płcią, charakteryzuje się elastycznością i zmiennością. Ta określenie zalicza się do szerszego określenia zbiorczego, jakim jest „niebinarność”.

3 Panseksualność to jedna z orientacji płciowych. Panseksualista to osoba, która jest zainteresowana człowiekiem, bez względu na płeć biologiczną, orientację seksualną czy tożsamość płciową.

4 Rowan Ellis, *Loki: The Queer Alien Problem*, <https://youtu.be/GxSoYhy8ccw>, data dostępu 10.04.2023.

(ani mężczyzna, ani kobieta). Na kołnierzu ich płaszczka znajduje się kilka przypinek, na jednej z nich jest przekreślony kod binarny z kolorami flagi osób niebinarnych: żółtym, białym, fioletowym i czerwonym⁵.

Inne postacie z seriali, gier i animacji, o których warto również wspomnieć to: Double Trouble (zmiennokształtny podwójny agent, który wyglądem przypomina pół elfa i pół gada)⁶, Stevonnie (fuzja człowieka-dziewczyny i chłopaka, który jest pół-człowiekiem i pół-klejnotem)⁷, Klejnoty (humanoidy, których podstawowa forma to klejnot, a forma, w której się prezentują, jest ich wyborem i może się zmienić)⁸, Raine Whispers (czarownica o androgenicznym wyglądzie, używająca zaimków *they/them*)⁹, BMO (robot, który bawi się koncepcją płci i używa różnych zaimków)¹⁰, Janet (komputer, który wygląda jak człowiek)¹¹, Bloodhound (łowca, którego tożsamość jest trudna do zidentyfikowania)¹², biblijne postacie z serialu *Good Omens* (anioły, demony, które wybierają płeć, w której chcą się prezentować)¹³.

5 FL4K, <https://borderlands.fandom.com/wiki/FL4K>, data dostępu 5.05.2023.

6 Double Trouble, https://she-raandtheprincessesofpower.fandom.com/wiki/Double_Trouble, data dostępu 5.05.2023.

7 Stevonnie, <https://steven-universe.fandom.com/wiki/Stevonnie>, data dostępu 05.05.2023.

8 Steven Universe, [https://steven-universe.fandom.com/wiki/Steven_Universe_\(TV_series\)](https://steven-universe.fandom.com/wiki/Steven_Universe_(TV_series)), data dostępu 5.05.2023.

9 Raine Whispers, https://disney.fandom.com/wiki/Raine_Whispers?so=search, data dostępu 5.05.2023.

10 BMO, <https://adventuretime.fandom.com/wiki/BMO>, data dostępu 5.05.2023.

11 Janet, <https://thegoodplace.fandom.com/wiki/Janet>, data dostępu 5.05.2023.

12 Bloodhound, <https://titanfall.fandom.com/wiki/Bloodhound>, data dostępu 5.05.2023.

13 Home, https://goodomens.fandom.com/wiki/Good_Omens_Wiki, data dostępu 5.05.2023.

Metafora niebinarności w oczach odbiorców

1. Pozytywny odbiór postaci

W materiale badawczym wyróżnia się kategoria o nazwie „pozytywny odbiór postaci”. Pod tą nazwą kryją się życzliwe wypowiedzi na temat niebinarnych postaci, przedstawionych za pomocą nie ludzkiej metafory. Przyjazne komentarze odnoszą się do nietuzinkowej osobowości bohatera, jego ciekawego wyglądu, a także fascynujących przygód. *Właściwie jako osoba niebinarna bardzo lubię, gdy roboty/kosmici są niebinarni. Pomimo tego, że są robotami, zazwyczaj mają wspaniałe i fajne osobowości. Moim ulubionym w tej kategorii jest FL4K z Borderlands. Są oni twardzielami, zabawni i mają niesamowitą i ciekawą historię oraz osobowość*¹⁴.

Bycie nie ludzką postacią wywołuje dobre skojarzenia. Jej inność czyni ją bardziej atrakcyjną dla odbiorcy, który ceni jej wyjątkowy charakter oraz ciekawy życiorys. Same osoby niebinarne podkreślają, że uwielbiają postacie fantastyczne. Warto jednak zauważyć, że wśród superlatywów pojawiają się czasem głosy krytyczne, świadczące o pewnym rozdarciu pomiędzy sympatią dla bohaterów a dostrzeganiem możliwych negatywnych skutków takiej reprezentacji.

2. Utożsamianie się z postaciami

W toku analizy wyłoniono kategorię „utożsamianie się z postaciami”. Identyfikowanie się z postaciami to jedna z wielu form wyrażania swojej tożsamości. Osoby niebinarne często czują przywiązanie do nieludzkich postaci, takich jak potwory, kosmici czy roboty. Są one

14 Komentarz pod filmikiem, *NonBinary Representation Deserves Better*, <https://youtu.be/p09IHqISYcw>, data dostępu 01.04.2023. Wszystkie cytaty z angielskiego w tłumaczeniu Autorki.

1 Marvel Cinematic Universe Wiki, <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Loki>, data dostępu 10.04.2023.

pozbawione płci, ich płeć jest zmienna lub prezentują się w androgeniczny sposób, co przypomina doświadczenia tej społeczności. *Jako niebinarna autystyczna osoba, zawsze czułam się widzianą przez niebinarnych robotów/kosmitów. Myślę, że to ten cały »obcy trochę niezrozumiały przez ludzi« aspekt¹⁵.*

Z analizy wynika, że osoby niebinarne utożsamiają się z nieludzkimi postaciami z wielu powodów. Jednym z nich jest brak zrozumienia oraz poczucie wykluczenia. Może to być również sposób na wyrażenie swojej tożsamości i odrębności od tradycyjnych norm płciowych. Nie można jednak jednoznacznie stwierdzić, czy same postrzegają siebie jako nie ludzkie, czy też ta percepcja wynika z narzuconych przez społeczeństwo oczekiwań i stereotypów. Prawdopodobnie mamy do czynienia z błędnym kołem, w którym jedno zjawisko wzmacnia drugie.

3. Pragnienie stania się postacią fantastyczną

Kolejną kategorią, która została zauważona, jest „pragnienie stania się postacią fantastyczną”. Osoby niebinarne często doświadczają dysforii płciowej, która sprawia, że czują się niekomfortowo we własnym ciele. Pojęcie „niebinarność” obejmuje wiele innych tożsamości, które są bardziej sprecyzowane np. *agender* (brak utożsamienia z jakąkolwiek płcią), *genderfluid*, *demigirl* (osoba częściowo utożsamia się z byciem dziewczyną), *demiboy* (osoba częściowo utożsamia się z byciem chłopakiem). Każde z tych pojęć odnosi się do innego doświadczenia tożsamości płciowej. Dlatego osoba, która jest *genderfluid*, może czuć się męsko jednego dnia i chcieć wyglądać jak mężczyzna zgodnie z normami społeczeństwa, a innego dnia czuć się bardziej kobieco. Osoby

agender z kolei w ogóle nie identyfikują się z żadną płcią, dlatego chęć stania się postaciami nie ludzkimi pozwala im na bycie sobą bez konieczności przypisania do jakiegokolwiek płci. *Zmiennokształtne postacie niebinarne sprawiają, że czuję się zazdrosny, ponieważ tkwię w swoim ciele¹⁶.*

Możliwość przemiany w fikcyjne postacie jest aktem wolności dla osób niebinarnych. Wydaje się, że są one dla nich źródłem inspiracji i uznania, ponieważ reprezentują zdolność do zmiany i przekraczania binarnych ograniczeń płci. Dla niektórych doświadczenie ich tożsamości płciowej nie mieści się w sztucznie – ich zdaniem – stworzonych ramach męskości i kobiecości, dlatego szukają szczęścia w istotach, które żyją poza pojęciem płci.

4. Tworzenie własnych nieludzkich postaci

Analiza zebranego materiału badawczego pokazuje, że fascynacja fikcyjnymi postaciami oraz chęć stania się nimi skutkuje czasem „tworzeniem własnych postaci”. Osoby niebinarne kreują własne historie z nieludzkimi niebinarnymi bohaterami albo same postacie. Oznacza to, że ludzie nie tylko utożsamiają się z tymi istotami, ale czują potrzebę uzewnętrznienia swoich emocji związanych z własną tożsamością płciową i tworzą własne niebinarne stworzenia, które pasują do metafory „niebinarny – nie ludzki”. *Jestem trans i zawsze czułam się jak kosmita, dlatego kocham postacie fantastyczne/kosmitów, którzy są transpłciowi, w istocie tworzę własną postać w ten sposób¹⁷.*

Tworzenie nie ludzkich niebinarnych bohaterów przez osoby niebinarne jest szansą na odnalezienie siebie oraz na tworzenie reprezentacji, której nigdzie indziej nie widzą. Dzięki

tej kreatywnej aktywności (pisarskiej czy graficznej) osoby te szukają odpowiedzi na pytania, jak się identyfikują, jak chcą się wyrażać poprzez ubiór, a także, czy chcą przejść przez biologiczną lub społeczną tranzycję.

Można wnioskować, że tworząc postaci, próbują stworzyć własny świat oraz wersję siebie, która najlepiej oddaje ich stan wewnętrzny. Niezadowolenie ze społeczeństwa, w jakim żyją, a także z ciała, które posiadają, powoduje, że znajdują szczęście w alternatywnej rzeczywistości. Wspólnota osób niebinarnych udostępniając własne prace, tworzy alternatywny świat, w którym znajduje swoją reprezentację.

5. Eskapizm

Kolejną kategorią wyłonioną w toku analizy jest „eskapizm”. Pod tą nazwą kryje się radość ucieczki od codziennych problemów w fikcyjną rzeczywistość. Dla osób niebinarnych, które często borykają się z dyskryminacją i brakiem akceptacji, eskapizm może być szczególnie ważnym sposobem radzenia sobie z trudnościami. Poprzez wchodzenie w świat przedstawiony w serialach, książkach czy grach, osoby niebinarne mają możliwość doświadczenia lepszego traktowania ze strony innych za pośrednictwem niebinarnych bohaterów. *Jest coś bardzo potężnego w ucieczce od ograniczeń bycia człowiekiem, kiedy twoim jedynym doświadczeniem jako człowieka było zmuszanie do bycia mężczyzną lub kobietą, aby przetrwać* (Chik i White, 2021).

Niebinarni bohaterowie reprezentują idealne życie. Nieludzkość tych postaci wydaje się nie mieć znaczenia. Najważniejsze są doświadczenia, których internauci nie mogą przeżyć w prawdziwym życiu. Dla jednych może to być respektowanie ich zaimków, dla innych brak jakiegokolwiek dyskryminacji lub życie w miejscu, które nie zmusza do wyboru jednej z binarnych płci. Często przyczyną eskapizmu jest nieradzenie sobie w życiu codziennym, co powoduje, że ludzie są zestresowani, mają

problemy psychiczne i desperacko potrzebują ucieczki. W binarnym świecie, gdzie są mniejszością, niezrozumianą przez większość, potrzebują sposobu na wyobrażenie lepszej rzeczywistości, która kiedyś może nastąpić. Jednym z czynników takiej pozytywnej zmiany może być większa widoczność reprezentacji osób niebinarnych w popkulturze.

6. Objaśnienie niebinarności

Pojęcie niebinarności może być dla wielu ludzi nowe i niezrozumiałe, dlatego właśnie poprzez właściwą reprezentację możemy zacząć lepiej rozumieć, co to znaczy być osobą niebinarną, jak one wyglądają, co przeżywają. Jak się okazuje, zdaniem osób niebinarnych, metafory nieludzkich postaci może być pomocna w przybliżeniu innym tego zjawiska. *Wiele z nich pochodzi z mediów, które skierowane są do dzieci. Chociaż nie uważam, że media powinny mówić w sposób protekcyjny do dzieci, uproszczenie niebinarnego doświadczenia może sprawić, że będzie ono łatwiejsze do zrozumienia dla młodszych odbiorców¹⁸.*

Metafora może być punktem odniesienia, dzięki któremu ludziom jest łatwiej zrozumieć, kim jest osoba niebinarna, z którą mają do czynienia w prawdziwym życiu. Pomaga to również samym osobom niebinarnym w pokazaniu, kim są, dlaczego czują się w określony sposób albo dlaczego podejmują określone decyzje związane z ich tożsamością płciową. Pojawiają się także stwierdzenia, że metafora – często przecież używana w edukacji – jest odpowiednim środkiem, aby uczyć o niebinarności dzieci, które nie są jeszcze wystarczająco dojrzałe, żeby zrozumieć niektóre społeczne pojęcia i wiele rzeczy wyjaśnia się im w przemożny sposób.

15 Komentarz pod filmikiem, *Loki: The Queer Alien Problem*, <https://youtu.be/GxSoYhy8ccw>, data dostępu 1.04.2023.

16 Komentarz pod filmikiem, *Loki: The Queer Alien Problem*, <https://youtu.be/GxSoYhy8ccw>, data dostępu 1.04.2023.

17 Tamże.

18 Xhoreya, *Gender fluidity/non-binary rep in film and TV (video essay)*, <https://youtu.be/V8BLXla9lto>, data dostępu 1.04.2023.

7. Metafora jako metoda ominięcia cenzury

Cenzura – niekoniecznie w formie instytucyjnego przymusu – jest obecna w publikacjach różnych wytwórców. Zwykle podlegają jej treści, które w jakiś sposób nie odpowiadają normom społecznym bądź je kwestionują. Społeczność LGBT+ od lat walczy o właściwą reprezentację medialną. Na przestrzeni lat można obserwować różne formy tej reprezentacji: od całkowitego wymazania z rzeczywistości, przez negatywne obrazowanie, aż do jednowymiarowych postaci i pierwszych historii ukazujących złożoność tej społeczności. Kategoria „metafora jako metoda ominięcia cenzury” przedstawia, jak można użyć metafory niebinarnego kosmity, żeby bezpiecznie ominąć obostrzenia, niezależnie od tego, czy pochodzą one ze strony producentów, czy z własnego domu.

Niektóre programy telewizyjne eksplorują tematykę LGBT+ w sposób subtelny, aby uniknąć potencjalnej cenzury, szczególnie gdy chodzi o programy dla dzieci. Program *Steven Universe* był krytykowany za przedstawianie nietypowych postaci *queer*¹⁹, jednak zwolennicy twierdzą, że jest to sposób na obejście cenzury. *Uważam, że reprezentacja LGBT w SU [Steven Universe – NJ] ukazana metaforycznie oraz oparta na magii jest dobrą rzeczą z perspektywy autora. Jak sama dowodzi, dzieci LGBT mogą urodzić się w nietolerancyjnym domu. Jeżeli »programy telewizyjne dla dzieci« są zbyt bezpośrednie, jest duże ryzyko, że będą*

całkowicie zakazane w domach, które by najbardziej na nich skorzystały (Stevens, 2018).

Metafora kosmity może być też traktowana jako rozwiązanie przyjmowane, by przedstawić niebinarną tożsamość odbiorcom, którym trudno ją sobie wyobrazić. Niebinarność dopiero od niedawna zaczyna się pojawiać w telewizji i kinie. Jak pokazuje historia reprezentacji medialnych innych grup mniejszościowych, zwykle zaczyna się od skrajnie uproszczonych przedstawień, by stopniowo przekształcać je w bardziej bliskie rzeczywistości.

8. Odczłowieczenie oraz alienacja

Na podstawie analizy poprzednich kategorii, można stwierdzić, że metafora „nie ludzki – niebinarny” ma swoje plusy i jest ceniona przez osoby, które identyfikują się jako niebinarne. Jednakże, jak pokazuje kolejna kategoria, metafora ta przynosi także negatywne skutki. „Odczłowieczenie i alienacja” wiąże się z tym, że obrazowe przedstawianie osób niebinarnych może prowadzić do zwiększania poczucia wykluczenia. W początkowej fazie jednostka lub grupa społeczna są postrzegane jako nie ludzkie i zostają pozbawione swojej ludzkiej tożsamości. W wyniku tego odbierane są im prawa, jakie przysługują każdemu człowiekowi. W efekcie reszta społeczeństwa dysponuje usprawiedliwieniem, które pozwala na wykluczanie i traktowanie jednostek lub grup jak zwierzęta lub nieożywione przedmioty, a nie jak ludzi. Mechanizmy te opisywane były wielokrotnie w odniesieniu do propagandy czy języka nienawiści.

Często, jak w przypadku Soro albo Janet, niebinarna tożsamość staje się konkretnym wskaźnikiem, że postać nie jest człowiekiem, to wyraźny znacznik, który odróżnia ich od człowieczeństwa, kiedy ich wygląd nie musi. Innym razem, jak w przypadku Tak i Aandrisk, niebinarna tożsamość ma oznaczać, jak bardzo odmienna – jak obca – inna kultura jest dla

ludzi. Niebinarna tożsamość staje się skrótem dla czegośkolwiek, co odróżnia postać lub grupę postaci od ludzi (Prevas, 2018). Niebinarność danej postaci jako sygnał jej odmienności od ludzi sugeruje, że osoby niebinarne są czymś niestandardowym i nie ludzkim w życiu społecznym. Pozbawianie osób niebinarnych człowieczeństwa oraz oznaczanie ich jako „innych” prowadzi do procesu alienacji (*othering*, zob. Modood i Thompson, 2022).

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, metafora „nie ludzki – niebinarny” może mieć szkodliwe konsekwencje. Kreowanie postaci niebinarnych jako dziwnych kosmitów, strasznych potworów czy po prostu tych „innych” sprawia, że stają się całkowitym przeciwieństwem tego, co ludzkie. Powielanie narracji, że niebinarność występuje tylko u fikcyjnych postaci, które niczym nie przypominają człowieka, stwarza jeszcze większy mur pomiędzy osobami niebinarnymi a resztą społeczeństwa. Człowiek z natury ucieka od tego, co nieznanne, inne oraz całkowicie odmienne od niego samego. Brak poczucia więzi i szukanie różnic pomiędzy „nami” a „innymi”, koncentracja na tym, co dzieli, zwiększa ryzyko wykluczenia i dyskryminacji.

9. Fałszywa narracja

Skutkiem niewłaściwej reprezentacji, oprócz wykluczenia społecznego, jest powstanie „fałszywej narracji”. Ta kategoria zawiera wypowiedzi pokazujące, że za pomocą metafory „nie ludzki – niebinarny” szerzone są nieprawdziwe informacje, które w efekcie tworzą fałszywe opowieści o tym, czym jest niebinarność. Fałszywa narracja może manipulować percepcją odbiorcy i wprowadzać go w błąd. Dezinformacja niesie ze sobą poważne konsekwencje, szczególnie kiedy dotyczy grupy, która na co dzień doświadcza dyskryminacji.

Mojemu genderfluid przyjacielowi naprawdę nie podoba się, że Loki jest uważany za genderfluid, ponieważ zmienia swoją płęć, a to

*nadal wspiera pogląd, że płęć determinuje płęć kulturową. Jest to koncepcja, która sprawia, że życie dla nich jako genderfluid/niebinarnych jednostek jest niezwykle trudne, ponieważ ludzie nie wierzą, że mogą być innej płci niż ta, do której zostali przyporządkowani, kiedy się urodzili. Zasugerowali, że jeśli Loki chce lepiej reprezentować ich płynność płciową, powinien mieć kilka momentów, w których używa zaimków she/her w tym samym ciele Toma Hiddlestona, w którym zwykle się pojawia*²⁰.

Metafora ma potencjał do kreowania fałszywego obrazu osób niebinarnych. Gdy posiada się odpowiednią wiedzę o niebinarności, a także pojęciach takich jak: płęć biologiczna, płęć kulturowa czy tożsamość płciowa, to można odpowiednio zinterpretować przedstawione postaci. Jednakże bez odpowiednich informacji, przedstawianie ludzi niebinarnych jako odmiennych gatunków, które nie mają płci biologicznej, może utrwalac błędne poglądy. Krytykuje się także, że historia niebinarnych bohaterów często jest pozbawiona prawdziwych doświadczeń, przez które przechodzą w codziennym życiu, jak na przykład *coming out* lub dyskryminacja. Niewłaściwa reprezentacja, pomijająca prawdziwe doświadczenia marginalizowanej grupy, jest jedną z przyczyn wykluczenia społecznego. Poprawne postrzeganie niebinarności jest potrzebne, aby właściwie zrozumieć osoby niebinarne oraz żeby traktować je z szacunkiem. Dezinformacja jest potężnym narzędziem tworzenia podziałów społecznych oraz wzmacniania uprzedzeń.

10. Niebinarność wynikająca z inności postaci

Metafora „nie ludzki – niebinarny” może powielać niewłaściwe informacje. Jedną z nich jest fakt, że niebinarność może istnieć, tylko

¹⁹ *Queer* oznacza „dziwak”, „dziwaczny”, „podejrzan”. Początkowo pojęcie to było używane w nieprzychylny sposób wobec osób homoseksualnych. Z czasem społeczność LGBTQ+ przyjęła ten termin jako swój i zaczęła używać go jako sposób wyzwolenia tej grupy. Obecnie jest to słowo powszechnie używane w badaniach socjologicznych, psychologicznych, antropologicznych i wielu innych (Burzyńska i Markowski, 2009, ss. 459–461).

²⁰ Komentarz pod filmikiem, *Loki: The Queer Alien Problem*, <https://youtu.be/GxSoYhy8ccw>, data dostępu 1.04.2023.

gdy jest się kimś innym niż człowiekiem – kosmitą, robotem czy jakkolwiek postacią fikcyjną. *Myślę, że reprezentacja nie ludzki – niebinarny pojawia się również dlatego, że »ma sens«. Jak »oczywiście ten kosmita nie ma binarnej płci. Oni nawet nie wiedzą o ludzkich płciach« albo »to po prostu nie miałyby sensu, żeby ten robot miał płęć«. Co jest prawdą i jest w porządku. Ale mówi też, że płęć musi mieć sens. Kiedy nie ma. I że zasadniczo potrzebujesz powodu, by być niebinarnym. Ten rodzaj reprezentacji byłby w porządku, gdyby nie był w zasadzie jedynym rodzajem, jaki dostajemy²¹.*

Twórcy, wykorzystując „inność” fikcyjnych postaci, aby przedstawić niebinarność, wybierają rozwiązanie niebudzące kontrowersji, bo kiedy przypisują niebinarność postaciom takim jak roboty, nie robią niczego nietypowego, ponieważ roboty nie są ludźmi i z natury nie mają płci. Kolejną cechą, którą często łączą z niebinarnością, jest zmiennokształtność. Cecha ta sama w sobie nie jest niczym złym, o ile nie prowadzi do uproszczenia, że niebinarność to po prostu umiejętność zmiany wyglądu swojego ciała, a nie prawdziwa tożsamość danej postaci. Podobnie jest w przypadku postaci będących hybrydami.

Jest to zatem kolejny przykład niewłaściwej reprezentacji. W tym ujęciu metafora „nie ludzki – niebinarny” kreuje fałszywy obraz osób niebinarnych poprzez błędną narrację, że taka tożsamość może być uzasadniana przez umiejętności lub cechy, jakimi mogą dysponować jedynie postaci fikcyjne. Tym samym sugeruje się, że niebinarność jest czymś nie-realnym, niemożliwym w prawdziwym życiu oraz niedostępnym dla ludzi. Wprowadza to w błąd osoby, które nie mają wiedzy na temat niebinarności oraz utrudnia życie osobom niebinarnym, które próbują funkcjonować

w społeczeństwie lub dokonać *coming outu*, co z pewnością jest niełatwe, gdy niebinarność jest przedstawiana jako wytwór fikcji.

11. Potrzeba różnorodnych reprezentacji

Osoby niebinarne wyrażają swoją opinię na temat nie ludzkich postaci. Z jednej strony potrafią się z nimi utożsamiać, opowieści o nich traktują jako ucieczkę od świata rzeczywistego. Natomiast inne przykłady dowodzą, że metafora „nie ludzki – niebinarny” przyczynia się do kreowania fałszywych informacji i w żadnym przypadku nie oddaje prawdziwych doświadczeń osób niebinarnych. Dlatego więc w kategorii „potrzeba zróżnicowanych reprezentacji” znalazły się wypowiedzi, w których osoby niebinarne apelują o postacie niebinarne, które są ludźmi.

Brak postaci, z którymi można się utożsamiać w telewizji sprawił, że poczuł_ się odizolowan_, jakby coś było ze mną nie tak. Steven Universe zbliża się do prawdziwej reprezentacji LGBT, dając dzieciom postaci, które zmagają się ze swoją płcią lub seksualnością, a jednocześnie otrzymują miłość i pocieszenie od swojej społeczności. Ale dopóki twórcy programów telewizyjnych i sieci telewizyjne nie będą skłonni do tworzenia ludzkich postaci, które będą mówić otwarcie o swojej seksualności i tożsamości płciowej, dzieci LGBT nadal same będą musiały wypełniać puste pola. Jeśli chcemy, by dzieci dorastały bez wstydu, musimy dać im coś więcej niż tylko metaforę (Stevens, 2018).

Z wypowiedzi osób niebinarnych wynika, że reprezentacja odzwierciedlająca ich doświadczenie jest niezwykle ważna dla ich zdrowia psychicznego, a także na drodze okrywania siebie. W szczególności dzieci i młodzież z społeczności LGBT+ potrzebują pozytywnych wzorców, które pozwolą im zrozumieć i zaakceptować swoje odczucia. Uważa się, że najlepszym rozwiązaniem byłoby pokazywanie różnych niebinarnych bohaterów, niektórzy

z nich mogą być fantastycznymi stworzeniami a niektórzy ludźmi, co pomogłoby przekazać, że niebinarność jest faktycznie ludzka, a nie należy tylko do świata fantazji. Przez tworzenie ludzkich niebinarnych postaci, możliwe jest pokazywanie prawdziwych doświadczeń takich osób.

Kiedy metafora „nie ludzki – niebinarny” staje się bardzo widoczna, zaczyna być problematyczna, ponieważ jest jedyną zauważalną reprezentacją. Tego typu zjawiska przynoszą najczęściej negatywnych skutków, kiedy przedstawiana grupa nie jest licznie reprezentowana. Osoby niebinarne zgłaszają zapotrzebowanie na niebinarne postaci, które nie są przedstawiane za pomocą omawianej metafory.

Myślę, że problem nie tkwi w reprezentacji nie ludzie vs ludzie, myślę, że to tylko efekt uboczny tego, że nie ma zbyt wiele reprezentacji, więc ta niewielka reprezentacja, która istnieje, jest rozbiwana przez prawie wszystkich. Więc jak tylko niebinarne postacie w serialu staną się normalne, sprawa nie ludzie vs ludzie zostanie prawdopodobnie rozwiązana²².

Osoby niebinarne cenią nie ludzkich bohaterów, gdyż często są bardzo ciekawi i da się ich lubić. Problem pojawia się, kiedy jest to jedyna reprezentacja, jaką dostają. Nie ma wtedy miejsca na prawidłowe przedstawianie marginalizowanej grupy, gdyż dominuje narracja, która może być błędnie zinterpretowana. Dlatego osoby niebinarne muszą być reprezentowane w różny sposób. Dopiero wtedy omawiana tu metafora nie będzie pociągać za sobą negatywnych konsekwencji, gdyż będzie jedną z wielu. Skutkiem tego te osoby będą mogły czerpać korzyści z pozytywnych aspektów tej metafory, takich jak możliwość utożsamienia się z nie ludzkimi bohaterami,

czy okazjonalny eskapizm, jednocześnie mając ludzką reprezentację, która zgodnie z rzeczywistością przedstawia ich historię oraz informuje o nich resztę społeczeństwa.

Podsumowanie

W przedstawionym badaniu przeanalizowane zostały opinie osób niebinarnych dotyczące pojawiającej się w popkulturze metafory „nie ludzki – niebinarny”, która przedstawia osoby niebinarne jako postacie innych gatunków. Celem badania była odpowiedź na dwa pytania.

Pierwsze dotyczyło postaw osób niebinarnych wobec metafory „nie ludzki – niebinarny”. Można wyróżnić dwa ich rodzaje. Jedne odnoszą się do pozytywnych aspektów metafory. Badani wypowiadają się życzliwie o postaciach, doceniając ich ciekawy wygląd, osobowość oraz przygody, nietrudno jest im się do nich przywiązać i utożsamiać. Nawet jeśli postacie nie są ludźmi, to wciąż są jedyną możliwością zobaczenia samego siebie. Odbiorcy widzą, że tak samo jak oni, odczuwają swoją płęć w innych kategoriach, co może się spotykać z brakiem zrozumienia oraz poczuciem wykluczenia. Traktowanie historii o tych nieludzkich bohaterach jako formy ucieczki od rzeczywistości również bywa dla osób niebinarnych pozytywnym doświadczeniem. Mowa tu o pragnieniu stania się postacią fantastyczną oraz samodzielnym kreowaniu nieludzkich postaci. Osoby niebinarne odnajdują komfort w tworzeniu takich postaci czy dyskusjach o nich. Świat przedstawiony daje im wolność ekspresji oraz poczucie bezpieczeństwa, którego rzadko doświadczają w prawdziwym życiu. Kolejnym pozytywnym aspektem tej metafory jest możliwość wyjaśnienia, czym jest niebinarność. Dopiero od niedawna temat ten pojawia się w dyskursie i przestrzeni publicznej i większość ludzi nie wie, kim są osoby niebinarne. Bohaterowie z seriali, gier czy komiksów mają więc znaczenie edukacyjne,

21 Komentarz pod filmikiem, *Loki: The Queer Alien Problem*, <https://youtu.be/GxSoYhy8ccw>, data dostępu 1.04.2023.

22 r/lgbt, *About the "Non-human Non-binary" Trope*, https://www.reddit.com/r/lgbt/comments/jzz1ey/about_the_nonhuman_nonbinary_trope/?utm_source=share&utm_medium=web2x&context=3, data dostępu 1.04.2023.

w ten metaforyczny sposób łatwiej też przybliżyć koncept tożsamości płciowej młodszej widowni.

Drugi wyróżniony w analizowanym materiale sposób odbioru tej metafory jest negatywny, ponieważ może ona sugerować, że niebinarność jest wytworem *science fiction*, a nie rzeczywistym zjawiskiem. Ukazywanie osób niebinarnych jako kosmitów i innych nie ludzkich postaci tworzy fałszywą narrację, niezgodną z codziennym doświadczeniem i dezinformuje odbiorców, którzy nie mają wiedzy na temat niebinarności. Odczłowieczenie oraz alienacja powodują zaś jeszcze większą marginalizację.

Drugie pytanie badawcze dotyczyło pożądanego przez osoby niebinarne formy ich reprezentacji. Kluczowe okazuje się przedstawianie ich jako ludzi, a także różnorodność reprezentacji. Nie chodzi o całkowite wyeliminowanie metaforycznych nie ludzkich postaci, ale o uzupełnienie tego obrazu o zwyczajnych ludzkich bohaterów.

Wnioski z badania potwierdzają zatem wskazywany w literaturze przedmiotu potencjał gatunku *science-fiction* w ukazywaniu niuansów tożsamości płciowych (Pluretti, Lingel, Sinnreich, 2015, ss. 292–299). Osoby niebinarne mogą zobaczyć siebie w kosmitach, robotach i innych fantastycznych postaciach, ponieważ ukazuje to w obrazowy sposób tak skomplikowany koncept, jakim jest tożsamość płciowa. Produkcje *science-fiction* najczęściej adresowane są do młodej widowni, a więc są dobrym miejscem na zaznajomienie się z niebinarnością. Możliwość identyfikacji z wzorami w przestrzeni społecznej ma pozytywny wpływ na zdrowie psychiczne osób niebinarnych (Šporčić, 2018, ss. 51–67). Zatem utożsamienie się nawet z postaciami przedstawionymi za pomocą metafory „nie ludzki – niebinarny” może korzystnie wpłynąć na osoby niebinarne. Jednocześnie ograniczenie, jakie niesie ze sobą ta metafora, może przyczynić

się do traktowania ich jako „innych”, obcych gatunków. Metafora zazwyczaj uwypukla jakiś element i ukrywa inne (Semino, 2008, ss. 32–33). W tym przypadku metafora podkreśla obcość oraz nie ludzkość osób niebinarnych. Jeżeli w świadomości społecznej obecna jest tylko jedna metafora danej grupy, to właśnie ona buduje reprezentacje osób niebinarnych i staje się podstawowym nośnikiem wiedzy na ich temat (Trutkowski, 2000, s. 1).

Tworzenie w świadomości społecznej reprezentacji osób niebinarnych dopiero się rozpoczyna. Dlatego metafora „nie ludzki – niebinarny” wywołuje mieszane reakcje i spotyka się z krytyką. Pomimo pozytywnych aspektów, wskazywanych w analizowanych wypowiedziach, głównym zastrzeżeniem, jakie metafora ta budzi, jest jednorodność obrazu, który tworzy. Skoro reprezentacja społeczna ma w jakimś – nawet jeśli uproszczonym – stopniu odzwierciedlać doświadczenia i charakterystykę danej grupy, ograniczenie się do metafory „niebinarny – nie ludzki” nie pokazuje różnorodności osób niebinarnych. Z jednej strony nie daje wszystkim tym osobom możliwości utożsamienia się z tym obrazem, z drugiej strony nie pozwala innym członkom społeczności zrozumieć prawdziwej specyfiki tej grupy. Wraz ze zróżnicowaniem reprezentacji osób niebinarnych będzie malało ryzyko jednostronności i stereotypizacji. 🗨

Natalia Jagnyziak po ukończeniu studiów z zakresu socjologii na Wydziale Socjologii i Pedagogiki SGGW skupia swoje zainteresowania badawcze na wybranych fenomenach kultury popularnej i dyskursie na temat płci.

Mail: natalia.jagnyziak@gmail.com

ORCID 0009-0006-4143-3744

Bibliografia

Źródła:

- Bloodhound, <https://titanfall.fandom.com/wiki/Bloodhound>, data dostępu 5.05.2023.
- BMO, <https://adventuretime.fandom.com/wiki/BMO>, data dostępu 5.05.2023.
- Double Trouble, https://she-raandtheprincessesofpower.fandom.com/wiki/Double_Trouble, data dostępu 5.05.2023.
- Ellis Rowan, *Loki: The Queer Alien Problem*, <https://youtu.be/GxSoYhy8ccw>, data dostępu 10.04.2023.
- FL4K, <https://borderlands.fandom.com/wiki/FL4K>, data dostępu 5.05.2023.
- Home, https://goodomens.fandom.com/wiki/Good_Omens_Wiki, data dostępu 5.05.2023.
- Janet, <https://thegoodplace.fandom.com/wiki/Janet>, data dostępu 5.05.2023.
- Loki: The Queer Alien Problem*, <https://youtu.be/GxSoYhy8ccw>, data dostępu 1.04.2023.
- Marvel Cinematic Universe Wiki, <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Loki>, data dostępu 10.04.2023.
- NonBinary Representation Deserves Better*, <https://youtu.be/p09IHqISYcw>, data dostępu 1.04.2023.
- r/lgbt, *About the “Non-human Non-binary” Trope*, https://www.reddit.com/r/lgbt/comments/jzz1ey/about_the_nonhuman_nonbinary_trope/?utm_source=share&utm_medium=web2x&context=3, data dostępu 1.04.2023.
- Raine Whispers, https://disney.fandom.com/wiki/Raine_Whispers?so=search, data dostępu 5.05.2023.
- Steven Universe, [https://steven-universe.fandom.com/wiki/Steven_Universe_\(TV_series\)](https://steven-universe.fandom.com/wiki/Steven_Universe_(TV_series)), data dostępu 5.05.2023.
- Stevonnie, <https://steven-universe.fandom.com/wiki/Stevonnie>, data dostępu 5.05.2023.
- Xhoreya, *Gender fluidity/ non-binary rep in film and TV (video essay)*, <https://youtu.be/V8BLXla9lto>, data dostępu 1.04.2023.

Opracowania:

- Blanco-Fernández, V., Villegas-Simón, I. & Soto-Sanfiel, M. T. (2024). ‘I Am they’ Non-Binary Representation in Television Fiction as a Manifestation of Social Conceptions. *Journal of Homosexuality*, DOI: 10.1080/00918369.2024.2302424.
- Burzyńska, A., Markowski, M.P. (2009). *Teorie literatury XX wieku*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Chik, K., White, A. (2021). Animation’s queer women, trans, and nonbinary creatives are pushing gender boundaries in kid’s cartons their counterparts couldn’t – or wouldn’t dare, *Business Insider*, 30.06.2021. Pobrane z: <https://www.insider.com/queer-women-transgender-nonbinary-kids-animation-cartoons-2021-6#2b0898b1-ef90-4395-86fa-138189a51828>, data dostępu 1.04.2023.
- Cordoba, S. (2023). *Non-binary Gender Identities. The Language of Becoming*, New York: Routledge.
- Deignan, A. (2010). *The cognitive view of metaphor: Conceptual metaphor theory*. London: Equinox Publishing Limited.
- Dunklin, M. (2023). Not alone: a queer reading of *Enola Holmes*. *Feminist Media Studies*, DOI: 10.1080/14680777.2023.2243049.
- Fraser, L. (M.) J. (2017). *Reblogging Gender: Non-Binary Transgender Subjectivities and the Internet*. Niepublikowana praca magisterska, The University of Western Ontario. Pobrane z: <https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=6148&context=etd>.
- Koller, V. (2011). Analyzing metaphor and gender in discourse. W: F. Manzano (red.). *Unité et diversité de la linguistique* (s.125–158). Lyon: Cahiers du Centre d’Etudes Linguistique, Atelier intégré de publication de l’Université Jean Moulin – Lyon 3.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1988). *Metafora w naszym życiu*. Warszawa: PIW.
- Lisowska, K. (2019). *Metaforyczność w dyskursie genderowym w literaturoznawstwie – wstępna charakterystyka*. Kraków: Universitas.
- Lynn, L. (2021), *Borderlands 3 Fl4k Skill Trees – Stalker, Hunter and Master Action Skills explained*. Pobrane z: <https://www.eurogamer.net/>

- borderlands-3-fl4k-stalker-hunter-master-skill-trees-6039, data dostępu 5.05.2023.
- McNabb, Ch. (2018). *Nonbinary Gender Identities. History, Culture, Resources*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Modood, T. i Thompson, S. (2022). Othering, Alienation and Establishment. *Political Studies*, 70(3), 780–796. <https://doi.org/10.1177/0032321720986698>.
- Painter, S. (2017). *Exploring Embodied Gender Identities in Steven Universe*. Niepublikowana praca magisterska. Oregon State University. Pobrane z: <https://ir.library.oregonstate.edu/downloads/fb494d042>, data dostępu 9.05.2023.
- Pérez-Hernández, L. (2016). A cross-cultural gender analysis, of the pragmatic functions of conceptual metaphor in Spanish and English newspapers, *Text & Talk* 36(5)/2016, 541–563, DOI: 10.1515/text-2016-0023.
- Pluretti, R., Lingel, J., Sinnreich, A. (2015). Toward an “other” dimension: an essay on transcendence of gender and sexuality. *ETC: A Review of General Semantics*. 72 (4)/2015, 392–399.
- Prevas, Ch. (2018). *We Need More Non-Binary Characters Who Aren't Aliens, Robots, or Monsters*. Pobrane z: <https://electricliterature.com/we-need-more-non-binary-characters-who-arent-aliens-robots-or-monsters/>, data dostępu 5.05.2023.
- Semino, E. (2008). *Metaphor in Discourse*. New York: Cambridge University Press.
- Šporčič, A.(2018). The (Ir)Relevance of Science Fiction to Non-Binary and Genderqueer Readers, *ELOPE*, 15(1)/2018, 51–67.
- Stevens, T. (2018). *A Sentient Gemstone from outer Space Is the Only Time I See Myself on TV*. Pobrane z: <https://www.tvguide.com/news/features/steven-universe-stevonnie-nonbinary-representation/>, data dostępu 1.04.2023.
- Tokarz, M. (2000). Podstawowe założenia teorii metafory Lakoffa i Johnsona. *Nowa Krytyka*, 11/2000, 253–261.
- Trutkowski, C. (2000). *Spoleczne reprezentacje polityki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „SCHOLAR”.
- Yeadon-Lee, T. (2016). What's the Story? Exploring Online Narratives of Non-binary Gender Identities. *The International Journal of Interdisciplinary Social and Community Studies*, 11(2)/2016, 19–34.
- Van Wichelen, T, Dhoest, A (2023). Ticking off the (pink) diversity box? Production views on LGBT+ in children's fiction. *European Journal of Cultural Studies*, 26(3)/2023, 371–387. DOI: <https://doi.org/10.1177/13675494221116400>.
- Ziemińska, R. (2020). Teoria feministyczna a niebinarne pojęcie płci, *AVANT* 11(3)/2020, 1–18, DOI: 10.26913/avant.2020.03.11.

The reception of the “nonhuman-nonbinary” metaphor by nonbinary people in online discussions

Abstract

The subject of this article is the description of one type of media representation of non-binary in the media. The subject of the analysis is the reception of the metaphor ‘nonhuman-nonbinary’. Nonbinary protagonists in popular culture are often non-human characters, e.g., aliens or hybrids. This paper presents the results of a qualitative analysis of online statements about these representations. It shows the diversity of attitudes and opinions of non-binary people towards this metaphor. It is perceived both positively, e.g. as a form of fantasy, a starting point for discussions about non-binary, and negatively, as presenting a false image of non-binary.

Keywords: [metaphor](#), [non-binary](#), [media representation](#), [popular culture](#).